

WPŁYW PRZEMYSŁU ZABAWKARSKIEGO NA EMISJE CO₂

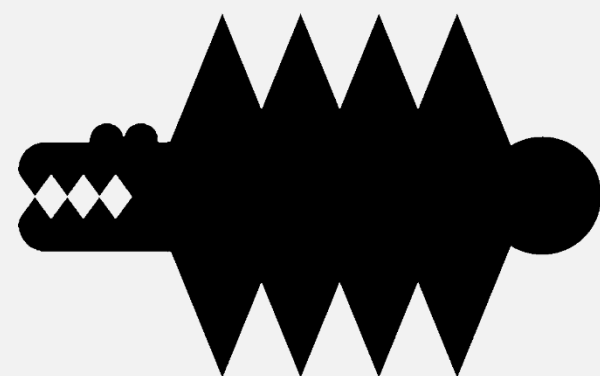
HISTORIA ZABAWEK,
WYZWANIA EKOLOGICZNE,
ODPOWIEDZIALNOŚĆ KONSUMENCKA.

Katarzyna Sosenko



**Muzeum
Zabawek
Kraków**

Kim jesteśmy?



Muzeum Zabawek Kraków

To kolekcja ok. **40 tysięcy** obiektów
od prehistorii po współczesności

Kolekcja dokumentuje funkcje zabawki,
ich formę i różne typy, a także rynek
związany z zabawkami, technologią
produkcji oraz producentami

Kolekcja stanowi cenne świadectwo zarówno
materialnej, jak i niematerialnej kultury
związanej z dawnym dzieciństwem, a także
z wiedzą o produkcji zabawek.



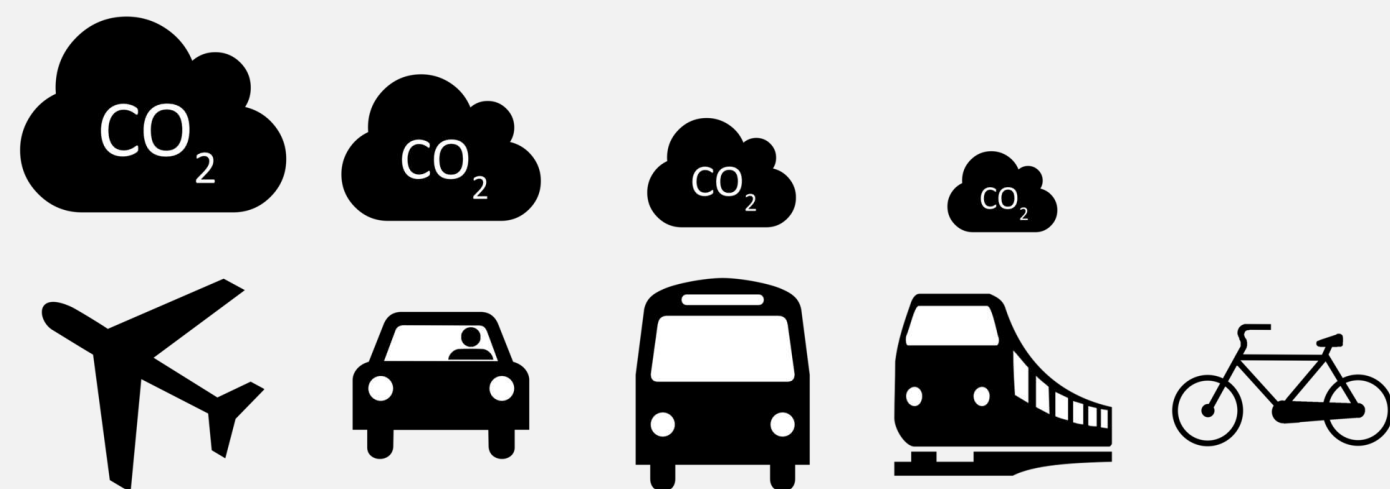
KATARZYNA SOSENKO twórca Muzeum Zabawek

MAREK SOSENKO twórca kolekcji

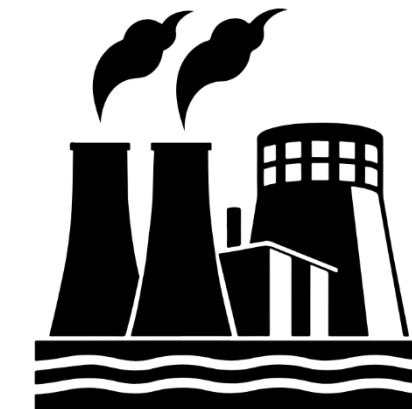
CZYM JEST EMISJA CO₂

Emisja CO₂ (dwutlenku węgla) to uwalnianie tego **DWUTLENKU WĘGLA** do **ATMOSFERY**, głównie w wyniku działalności człowieka:

- spalanie paliw kopalnych (węgla, ropy, gazu ziemnego)
- wytwarzanie energii
- transport
- wycinka lasów.



ŚLAD WĘGLOWY W ŚRODKACH TRANSPORTU



ŹRÓDŁA EMISJI CO₂:

ENERGETYKA: Elektrownie węglowe i gazowe są jednymi z głównych źródeł emisji dwutlenku węgla.

TRANSPORT: Samochody, samoloty, statki i inne środki transportu spalają paliwa, co powoduje emisję CO₂.

PRZEMYSŁ: Produkcja cementu, stali i innych materiałów generuje ogromne ilości dwutlenku węgla.

WYLESIANIE: Wycinanie lasów ogranicza ilość drzew, które pochłaniają CO₂ z atmosfery, co prowadzi do wzrostu jego stężenia.

DLACZEGO TO JEST PRBLEM?

Wysoki poziom CO₂ w atmosferze prowadzi do wzmocnienia **efektu cieplarnianego**, co powoduje **GLOBALNE OCIEPLENIE** i zmiany klimatyczne, które wpływają na **wszystkie ekosystemy na Ziemi**.

ZMIANY KLIMATU: Emisja CO₂ przyczynia się do globalnego ocieplenia, co prowadzi do **ekstremalnych zjawisk pogodowych**, takich jak **fale upałów, powodzie, susze i huragany**. Te zmiany klimatyczne wpływają na nasze zdrowie, dostęp do wody i bezpieczeństwo żywnościowe.

PODNOSZENIE POZIOMU MÓRZ: Topnienie lodowców z powodu **wzrostu temperatury** prowadzi do **podnoszenia się poziomu mórz**. To zagraża ludziom żyjącym w rejonach nisko położonych, takich jak miasta nadmorskie, które **mogą być zalane**.

ZAKŁÓCENIA W EKOSYSTEMACH: CO₂ wpływa także na ekosystemy, zakwasza oceany i **zagroża bioróżnorodności**, co wpływa na równowagę w przyrodzie, a także na **przemysł rybny i rolnictwo**.

ZAGROŻENIE DLA ZDROWIA: Zanieczyszczenie powietrza, związane z emisją CO₂ i innymi zanieczyszczeniami, zwiększa **ryzyko chorób układu oddechowego**, takich jak astma, i problemów sercowo-naczyniowych. Dodatkowo ekstremalne upały mogą prowadzić do wyczerpania organizmu.

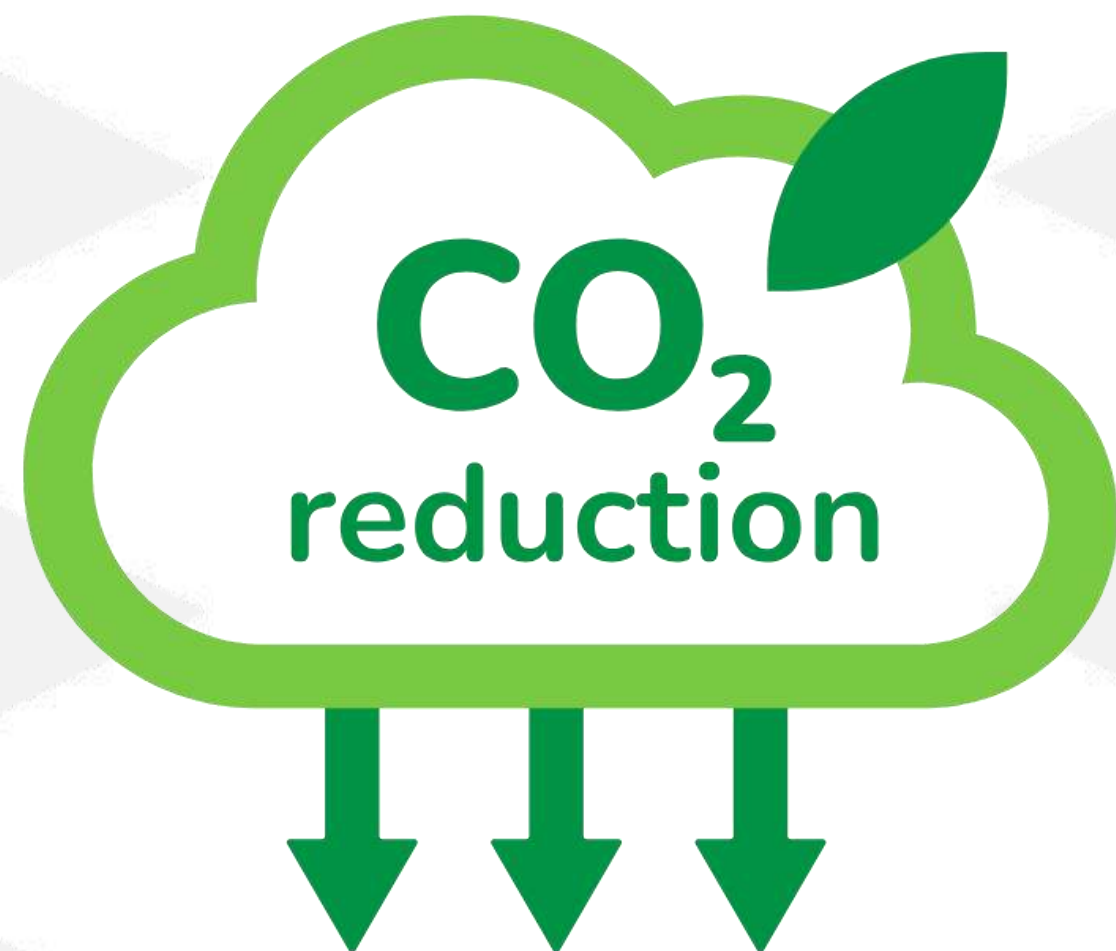
PROBLEMY Z PRODUKCJĄ ŻYWNOŚCI: Zmiany klimatyczne wpływają na **uprawy roślin i hodowlę zwierząt**, co może prowadzić do wyższych cen żywności i niedoborów w niektórych regionach.



CARBON FOOTPRINT

Ślad węglowy – całkowita suma emisji gazów cieplarnianych wywołanych bezpośrednio lub pośrednio przez daną osobę, organizację, wydarzenie lub produkt. Jest rodzajem śladu ekologicznego.

OCHRONA PLANETY ZACZYNA SIĘ OD NAS!



OGRANICZENIE ŚLADU WĘGLOWEGO
JEST KLUCZOWE DLA WALKI ZE
ZMIANAMI KLIMATYCZNYMI I REDUKCJI
GLOBALNEGO OCIEPLENIA.

WYSOKA KULTURA KONSUMPCJI – LESS IS MORE

- **INDYWIDUALNE CODZIENNE WYBORY KONSUMPCYJNE** mają ogromny wpływ na środowisko
 - kupując mniej
 - wybierając lokalne produkty
 - oszczędzając energię i wodę
 - wybierając transport publiczny
 - Recyklingując
 - kupując z drugiego obiegu: secound-hand, vintage shop, antykwariaty itd. (selekcja)

możemy zmniejszyć nasz negatywny wpływ na planetę.

**ODPOWIEDZIALNA KONSUMPCJA MUSI STAĆ SIĘ
CZĘŚCIĄ NASZEJ KULTURY**

Przemysł zabawkarski to **kluczowy sektor produkcyjny**, który wpływa na naszą planetę.

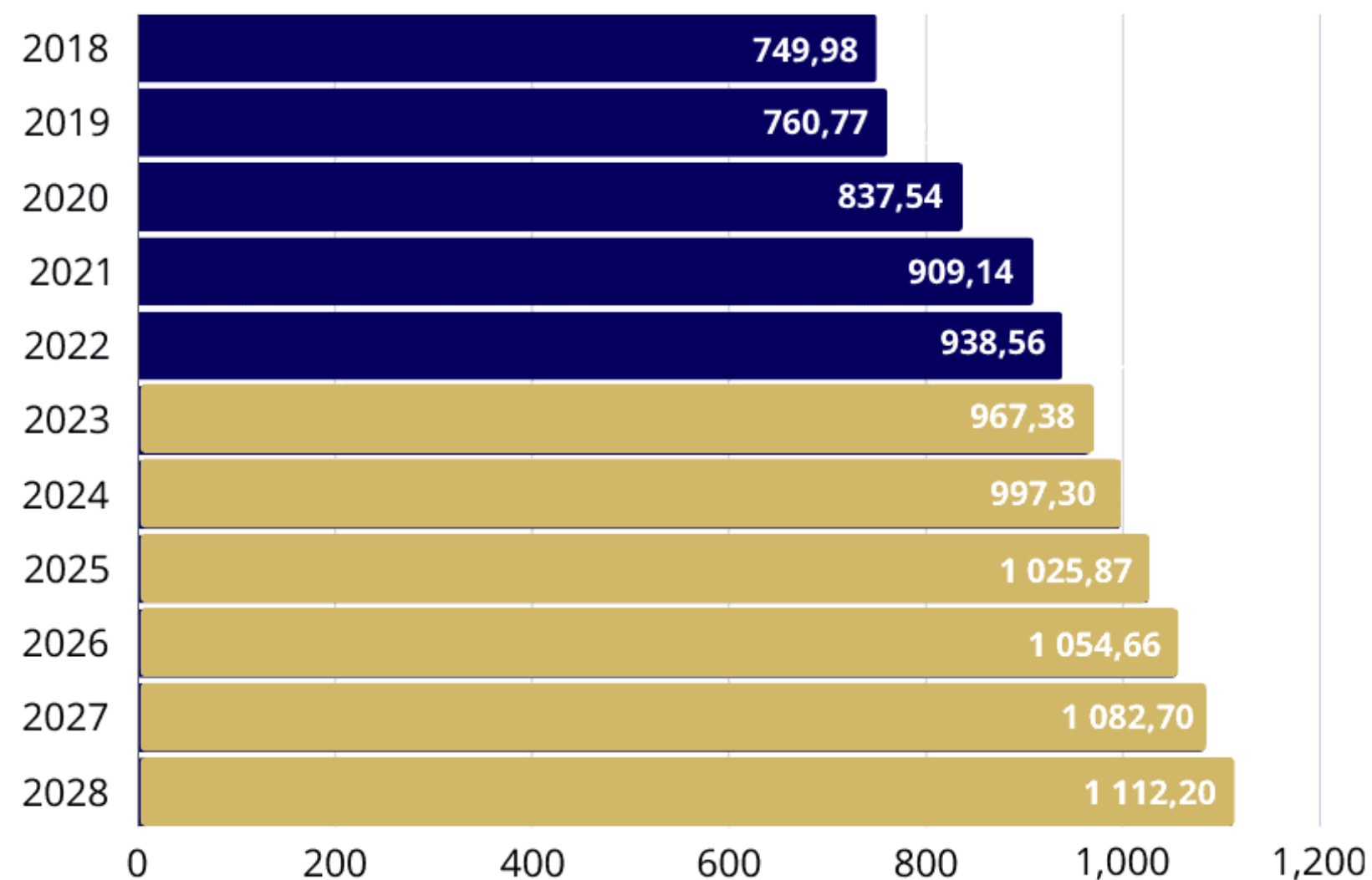
Ogromna i wszechstronna kolekcja pozwala **prześledzić zmiany w surowcach i technologii produkcji zabawek**

Prezentujemy przegląd historii zabawek, ewolucji przemysłu oraz jego wpływowi na środowisko **na przestrzeni lat**

Dzięki temu możemy przewidzieć działania na przyszłość i edukować jak **włączyć się w globalny ruch ochrony środowiska poprzez świadome i mądre kupowanie zabawek.**

Przychody na rynku zabawek i gier w Polsce

w mln USD



Market Hub
Research & Competitive Intelligence

Rynek zabawkarski rośnie w NIEZWYKLE SZYBKIM TEMPIE - zarówno w Polsce, jak i na całym świecie.

Prognozy wskazują, że jego WARTOŚĆ do 2028 r przekroczy 230 miliardów USD

To ponad 30 % całkowitej sprzedaży – transakcji konsumenckich na świecie

W Polsce ma być to 1 112,20 mln USD

Polski Instytut Ekonomiczny szacuje, że co roku w Polsce sprzedawanych jest od 75 do 100 mln zabawek średnio po 30-40 zł za sztukę (dane z 2024)

POWRÓT DO ŹRÓDEŁ

W obliczu tak rosnących liczb kluczowe staje się **edukowanie społeczeństwa i rozwijanie świadomości konsumenckiej**, zwłaszcza w obszarach, które mają **bezpośredni wpływ na naszą codzienność – jak zabawki czy ubrania**, aby realnie przyczynić się do zmniejszenia emisji co2, redukcji odpadów i zmniejszenia negatywnego wpływu na środowisko.

Naszym celem jest **wzmocnienie świadomości konsumenckiej** poprzez zaprezentowanie historii zabawek.



Muzeum
Zabawek
Kraków



Z czego kiedyś robiono zabawki

OD KAMIENIA DO PLASTIKU

Z czego kiedyś robiono zabawki?

Dawniej do produkcji zabawek ludzie wykorzystywali **naturalne materiały dostępne pod ręką.**

Były to proste i funkcjonalne zabawki, które mogły służyć dzieciom przez długi czas. Dzieci bawiły się kamieniami, kawałkami drewna, kośćmi zwierząt czy muszlami.

Nie miały one negatywnego wpływu na środowisko, ponieważ **były w pełni naturalne i biodegradowalne.**

Zabawki były **wykorzystywane przez wiele pokoleń.** Były wykonywane manualnie, rzemieślniczo, co sprawiało, że były **całkowicie ekologiczne.**



Miniaturowa zabawka prehistoryczna,
krąg kultury Olmeków,
datowana na 2000 lat p.n.e.

CERAMIKA, GIPS, GLINA

W starożytności w Egipcie, Grecji i Rzymie, zabawki były wykonywane z **gliny, drewna, kamienia oraz kości**.

Były to **miniaturowe naczynia i sprzęty, żetony, elementy do gier hazardowych czy zręcznościowych, lalki, figurki powozów czy zwierząt**.

Już od starożytności zabawki służyły **do przysposabiania dzieci do ról, które będą pełniły jako osoby dorosłe**.

Zabawki dla najmłodszych to były proste **grzechotki, figurki i lalki**. Gdy dzieci zaczynały rosnąć zabawki zastępowano **narzędziami**, którymi miały posługiwać się w dorosłym życiu.



Chłopiec bawiący się „jo-jo”



Museo Archeologico Nazionale di Taranto



Muzeum Archeologiczne w Atenach



Museum at Olympia, Grecja

DREWNO

drewno było w większości miejsc

- łatwo dostępne
- łatwe do obróbki

Forma kawałka drewna determinowała typ zabawki np. miecz, tarcza

Używano różnych gatunków drewna: szlachetne, iglaste, egzotyczne np. bukszpan czy heban, owocowe

Drewno jest naturalne i biodegradowalne



PAPIER, BIBUŁA, TEKSTURA

GRY PLANSZOWE, KARTY

Techniki do produkcji zabawek: tłoczenie, litografia, wycinanie i druk



Karty do wróżenia, 1 poł. XIX w., Austria

Zestaw 36 kart do wróżenia systemem Marie-Anne Adelaide Lenormand, osobistej wróżki cesarzowej Józefiny.



Litografia barwna, 2 poł. XIX w.



Gra planszowa, *Wyścigi konne*,
ok. 1920, Polska

gra składająca się z tekturowej składanej planszy z sześcioma ścieżkami
dla biegnących koni (ołowiane figurki dżokejów na koniach)



WOSK

Wykonywano z niego lalki,
popiersia, portrety zwierząt,
figurki

materiał nietrwały

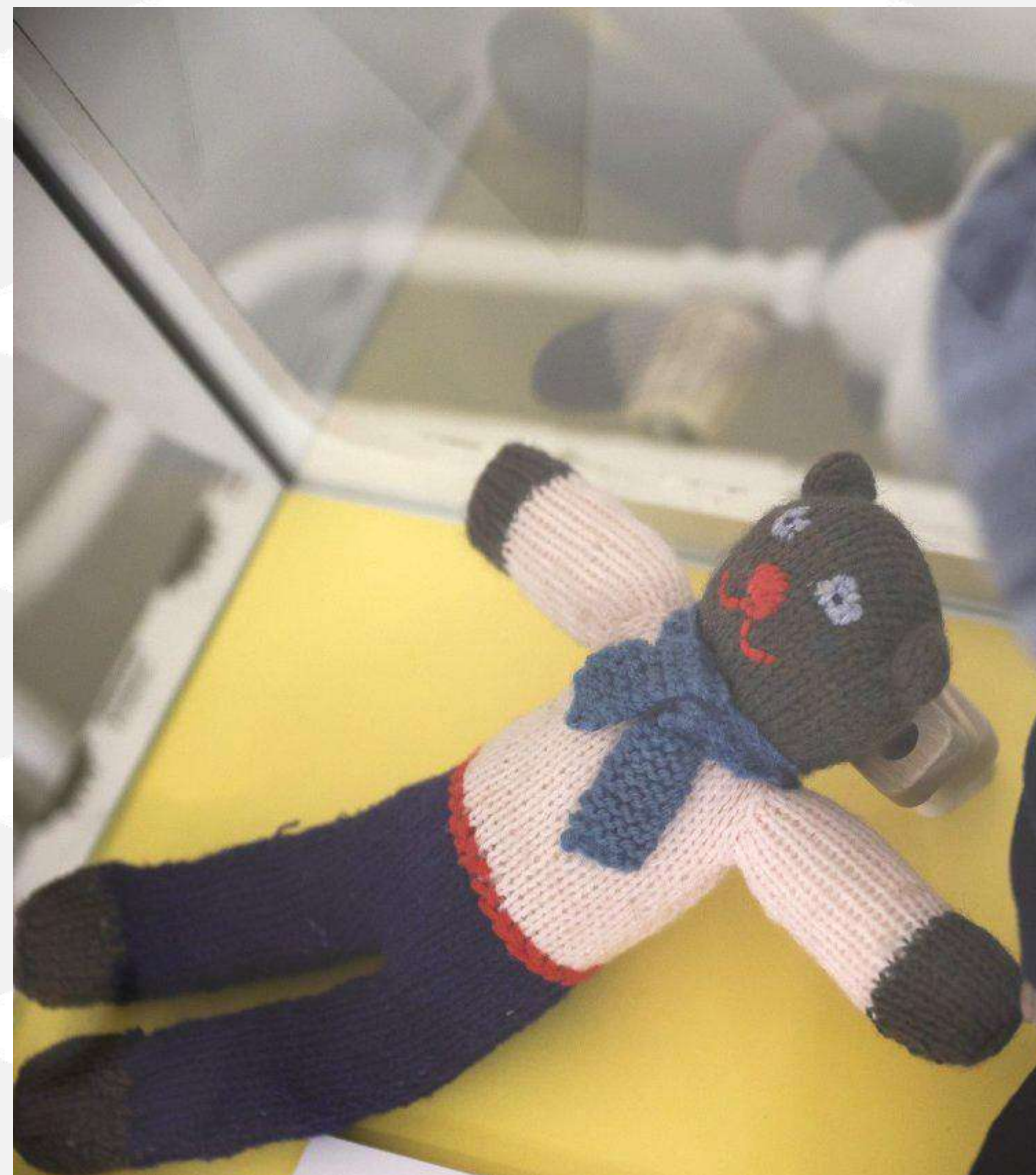
Figury woskowe
z szopki królowej Bony,
XVI w.

RĘKODZIELNICZE ZABAWKI

gałgankowe/ rękodzielnicze, dziergane na drutach, robione na szydełku

Zabawki dostępne na jarmarku lub też wykonywane przez rodziców

Miś wykonany na drutach,
I. 50/60. XX w.



ODKRYCIE PORCELANY

CHINY - VII w.

Porcelana została odkryta w Chinach około **VII wieku**, jednak przez setki lat **chińczycy utrzymywali proces jej produkcji w tajemnicy**. Porcelana była więc w Europie traktowana jako bardzo cenny materiał, który był importowany z Chin i Japonii.

EUROPA - Miśnia (Saksonia) - 1710

W Europie porcelano odkryto dopiero pocz. XVIII w. i to przez przypadek! Elektor Saksonii i **Król Polski August II Mocny** zlecił swoim najlepszym naukowcom wynalezienie sposobu na produkcję złota. Nie udało im się tego uczynić, ale za to odkryli, jak produkować porcelanę, którą wkrótce w Europie zaczęto nazywać “**białym złotem**”.



Zegar z sułtanem i słoniem, Miśnia, 1749
fot. Zamek Królewski na Wawelu

PORCELANA W POLSCE – na styku sztuki i designu

- 1710 R. - PIERWSZA W EUROPIE MANUFAKTURA PORCELANY W MIŚNI (SAKSONIA)
- 1790 R. - MANUFAKTURA W ĆMIELOWIE - PIERWSZA W POLSCE



Pracownia wzornicza w latach 20. XX w.
fot. Vouge

W Ćmielowie produkowano wysokiej jakości porcelanę, która była bardzo ceniona zarówno w kraju, jak i za granicą.

FIGURKI PORCELANOWE

pojawiły się pocz. XIX w.

na początku w postaci całych figurek



POPIERSIA PORCELANOWE



POPIERSIA PORCELANOWE



Polska, ok. 1820



**Miniaturowe lalki
z porcelanowymi popiersiami,
2 poł XIX w.**



pocz. XX w..

BISKWIT

czyli nieszkliwiona porcelana

Biskwitowe lalki zaczęły pojawiać się w Europie w **2 poł. XIX wieku**, głównie w Niemczech i Francji.

Produkcja biskwitowych lalek była **kosztowna, skomplikowana i wymagała precyzyjnego rzemiosła**, co czyniło je luksusowym towarem.

Lalka porcelanowa firmy Bru,
model „Lavinia”,
Francja, **2 poł. XIX w.**

Lalka z ruchomą, biskwitową głową ze szklanymi oczami i peruką z naturalnych włosów. W uszach otwory na kolczyki. Korpus z naturalnej koźlej skóry. Suknia z jedwabiu. buciki skórzane



LALKI PORCELANOWE

Porcelana jest bardzo **krucha**, co sprawiało, że zabawki były **bardzo delikatne** dlatego bardzo o nie dbano.

Lalki często ubrane były w **przepiękne stroje** uszyte z drogocennych materiałów jak jedwab czy koronki, a na nogach nosiły skórzane buciki.

To wszystko sprawiało, że **lalki porcelanowe** były **bardzo drogie** i tylko najbogatsi mogli sobie na nie pozwolić. Każdą taką lalkę traktowano niemalże jak **dzieło sztuki** i szanowano tak, aby móc ją przekazywać **z pokolenia na pokolenie**.



LALKI PORCELANOWE

Lalki w stroju żałobnym

Zabawki to nie tylko przedmioty do zabawy, ale także świadectwo historii. Były odzwierciedleniem trendów i **wydarzeń kulturowych oraz historycznych.**

zabawka z okresu żałoby narodowej
po powstaniu styczniowym,
Niemcy, 1894



głowa **biskwitowa**, korpus z kompozytu, oczy szklane, **peruka z włosów naturalnych**, koronka, buty aksamitne, **drewniane kończyny**



LALKI PORCELANOWE

najstarsza **polska fabrycznie wykonana lalka**,
ok. 1880

**Lalka w ubranku ludowym,
kon. XIX w.**

głowa biskwitowa, korpus z kompozytu,
ręce i nogi drewniane, oczy szklane,
peruka z włosów naturalnych.
kubraczek aksamitny, koszulka
płócienna, fartuszek koronkowy,
buciki skórzane



LALKI PORCELANOWE

Lalki Googlie

Lalki Googlie to szczególny typ lalek. Wyróżniają je **figlarne, zabawne miny** i bardzo **szeroko otwarte, zamykane oczy**, którymi mogą poruszać na boki. Kończyny oraz głowa również były ruchome.

Niemcy, pocz. XX w.

głowa biskwitowa, korpus
z kompozytu, oczy szklane,
sukienka z aksamitu jedwabnego



KRUSZCE



Metale szlachetne: SREBRO I ZŁOTO
Zabawki arystokracji i ziemiaństwa

Miniaturowa srebrna karoca, 2 poł. XIX w..



zestaw miniaturowych mebli,
2 poł XIX w., srebro





zestaw miniaturowych mebli i przyrządów,
wykonane ze srebrnego filigranu

STOPY METALI

Produkcja zabawek z metali, takich jak **żeliwo, miedź czy cynk**, stała się bardziej **masowa dzięki rozwojowi przemysłowego odlewania**.



Proces odlewania ołowianej figurki żołnierzyka,
fot. wikipedia

Cynowe i ołowiane żołnierzyki powstawały dzięki podgrzaniu metalu do 300 stopni i zalewaniu nim metalowych form.

Żeliwne zabawki, choć trwałe, były **ciężkie i droższe**, ale ich mechanizmy i trwałość sprawiały, że były bardzo cenione.



Komplet żołnierzyków cynowych,
dwudziestolecie międzywojenne, Polska

REWOLUCJA PRZEMYSŁOWA

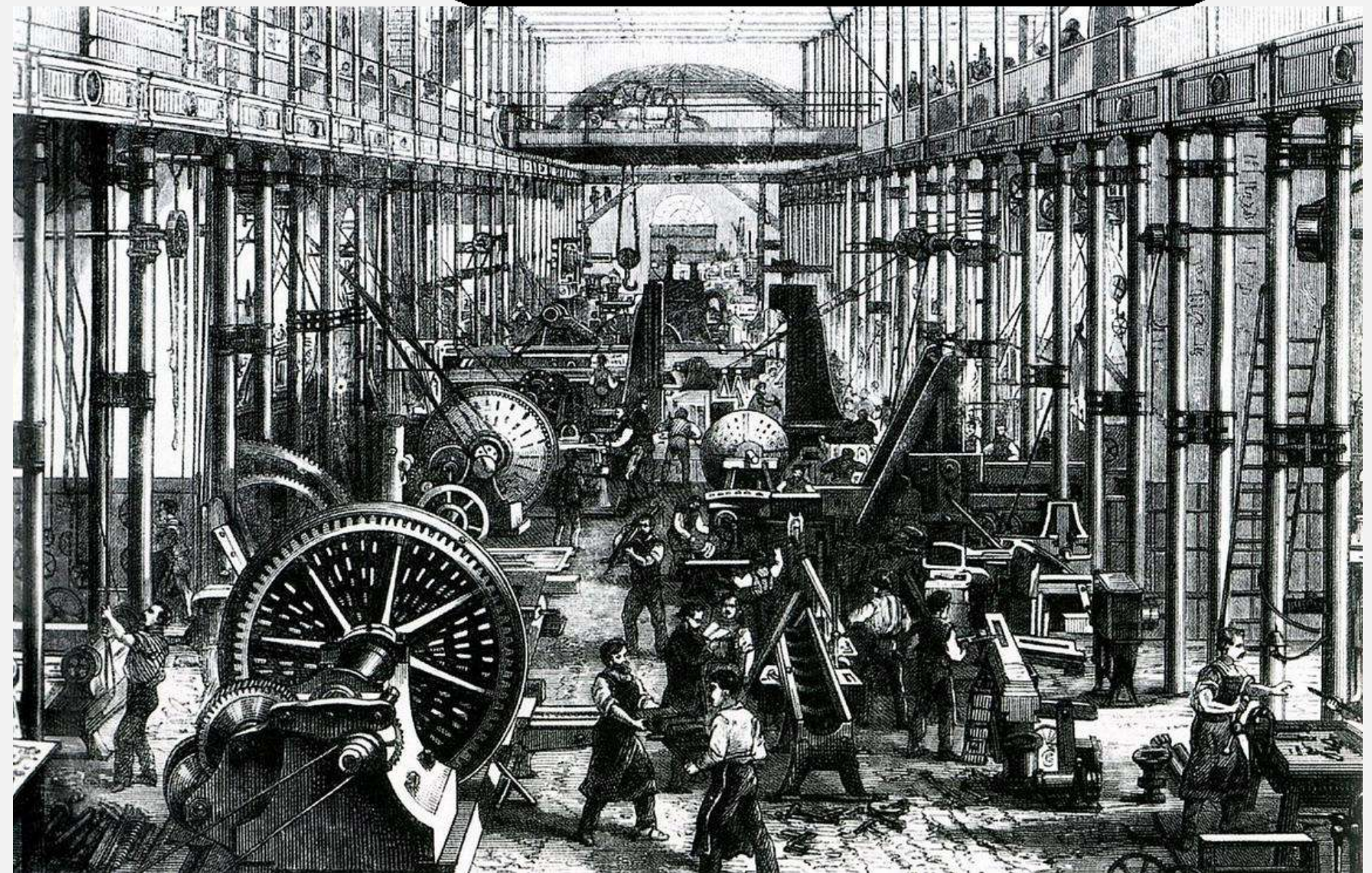
Rewolucja przemysłowa w XIX wieku znacząco zmieniła sposób produkcji zabawek.

Zaczęto masowo produkować zabawki z materiałów takich jak **metal, guma, szkło** oraz **farby chemiczne**.

W tym okresie **powstały pierwsze fabryki**, które zaczęły produkować zabawki na skalę przemysłową.

Użycie metali takich jak cynk czy stal wiązało się z wydobyciem surowców, a produkcja gumy i plastiku prowadziła do powstawania odpadów oraz emisji substancji szkodliwych dla środowiska.

Choć zabawki były dostępne na szerszą skalę, ich produkcja stała się mniej zrównoważona.

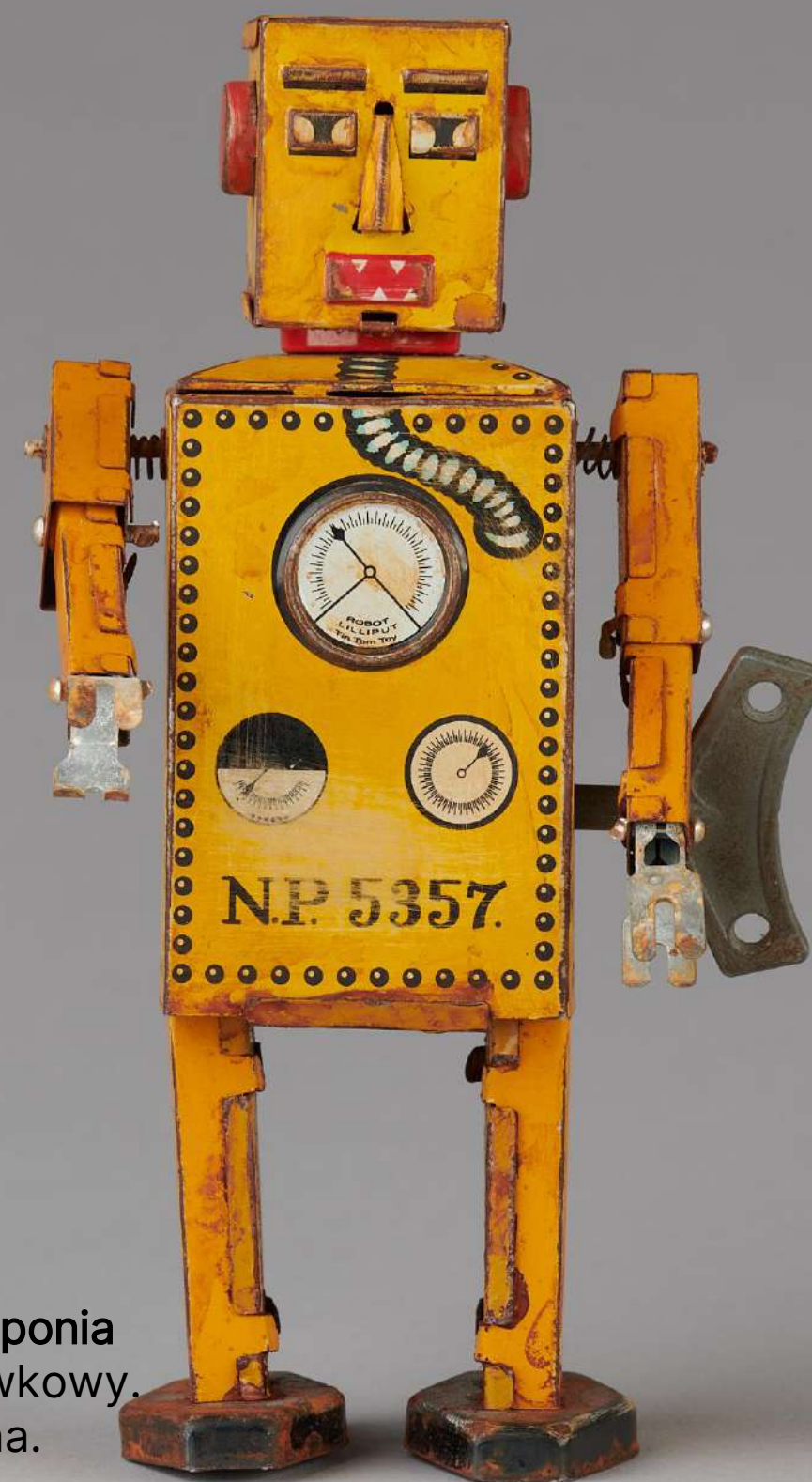


Hala maszynowa
w fabryce Hartmana
w Chemnitz, 1868

BLACHA



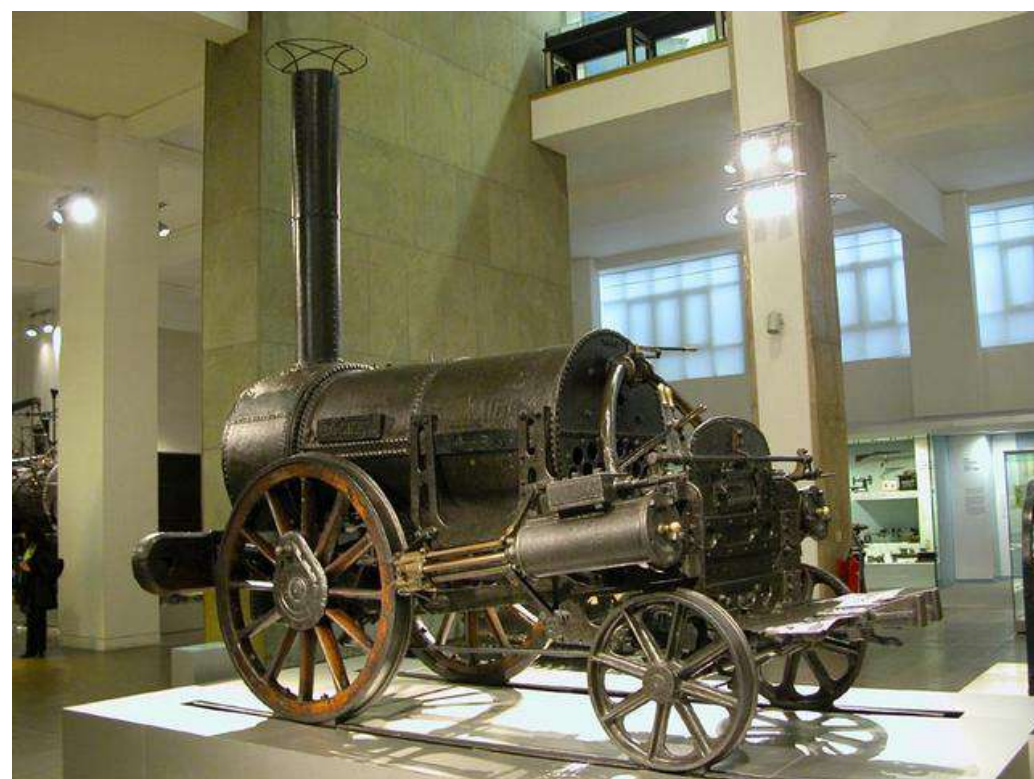
Autobus blaszany , l. 20 XX w., Polska



Robot Lillipu, 1937, Japonia
Pierwszy robot zabawkowy.
Zabawka mechaniczna.

NOWE TYPY ZABAWEK

inspirowane były nowymi realnymi wynalazkami



Za wynalazcę współczesnej lokomotywy parowej uważa się **George'a Stephensona**. Jego parowóz Rakieta z **1829 r.** stał się pierwowzorem wszystkich dalszych konstrukcji.



Zabawkowa kolejka parowa, 1890
mosiądz, żelazo, papier, lakier chromolitografowany

Lokomotywa z mosiężnym kotłem i paleniskiem. Na wierzchu kotła zamontowano gwizdek będący równocześnie zaworem bezpieczeństwa. Koła lokomotywy zostały wykonane z mosiądzu, a koła wagonów odlano z białego metalu. Wagony polakierowano na zielono i brązowo z czerwonym wykończeniem okien.



Armata, 1 poł. XIX w.
mosiądz, stal, drut stalowy

Zabawka militarna z której można było strzelać
kapiszonami z pociskami z uformowanych w kulki papierków,
cynfolii lub elementów drewnianych.

TWORZYWA SZTUCZNE. MODA NA PLASTIK - XX w.

W XX wieku **PLASTIK** stał się dominującym materiałem w produkcji zabawek.

Plastikowe lalki, klocki, samochodziki, a także zabawki elektroniczne były **masowo produkowane**, a ich trwałość i niska cena sprawiły, że stały się **bardziej dostępne i popularne**.

Dzieci zaczęły marzyć o lalkach, figurkach i samochodach wykonanych z plastiku, nawet jeśli posiadały w domu zabawki z dużo **szlachetniejszych i cenniejszych materiałów** jak porcelana czy drewno.



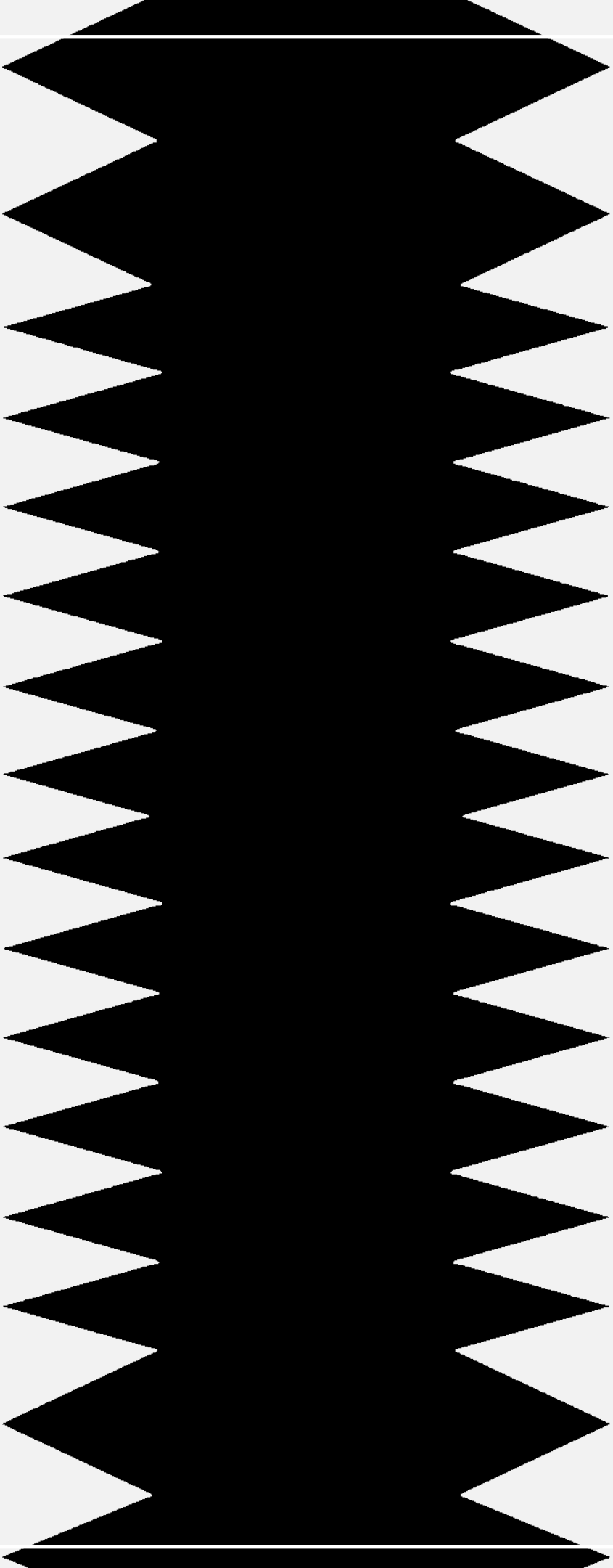
TWORZYWA SZTUCZNE . MODA NA PLASTIK - XX w.

PLASTIK :

- **nie ulega biodegradacji**
- **zanieczyszcza środowisko przez setki lat**
- produkcja plastiku wiąże się z **dużymi emisjami CO₂**
- **zanieczyszcza wody**

Zabawki z plastiku, po zakończeniu swojej żywotności, często trafiają na **wysypiska śmieci**, gdzie pozostają przez długie lata.

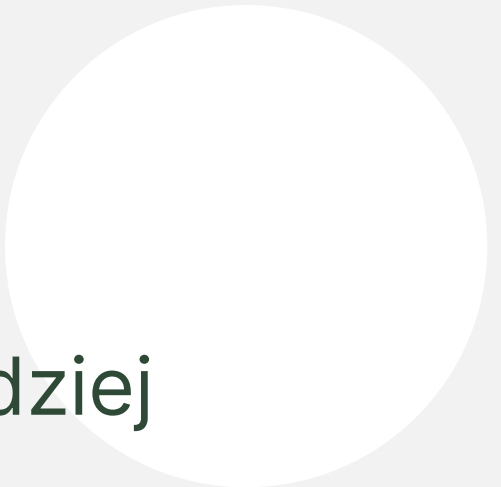




DEMOKRATYZACJA ZABAWKI

Uprzemysłowienie i tanie tworzywa sztuczne sprawiły, że produkcja zabawek stała się **szybsza, prostsza i tańsza.**

Dzięki czemu zabawki stały się bardziej **dostępne i na każdą kieszeń**





CELULOID XIX / XX W.

- Celuloid to jedno z najstarszych tworzyw sztucznych.
- jest elastyczny, twardy i łatwy do formowania.
- Celuloid był jednym z pierwszych materiałów, które można było **masowo produkować**, co miało ogromny wpływ na różne gałęzie przemysłu, w tym na produkcję zabawek.

Lalka celuloidowa Schildkröt,
dwudziestolecie międzywojenne, Niemcy



**W KOŃCU XIX WIEKU,
CELULOID STAŁ SIĘ
POPULARNYM MATERIAŁEM W
PRODUKCJI ZABAWEK.**

**BYŁ TAŃSZY, LŹEJSZY I
ŁATWIEJSZY DO OBRÓBK
NIŻ
TRADYCYJNE MATERIAŁY,
TAKIE JAK DREWNO,
PORCELANA CZY METAL.**

Lalka celuloidowa,
I. 30 XX w. międzywojenne, Polska

CELULOID

Mimo wielu zalet, celuloid posiadał istotne **WADY**, które doprowadziły do wycofania go z produkcji:

- **Nietrwałość i łatwość pękania** – Celuloid z biegiem czasu staje się kruchy i łatwo pęka, szczególnie przy kontakcie z wysoką temperaturą lub wilgocią.
- **Palność** – Celuloid był materiałem łatwopalnym, co stanowiło zagrożenie, zwłaszcza w przypadku dzieci bawiących się takimi zabawkami.
- **nieekologiczny materiał** – Jak wiele tworzyw sztucznych, celuloid nie jest materiałem łatwym do recyklingu, co prowadziło do jego zanieczyszczenia środowiska po zakończeniu cyklu życia zabawek.

GUMA, XIX/XX W.

- Moda na zabawki została zapoczątkowana gwałtownie i była związana z nowym tworzywem - gumą flokowaną.
- Produkowano je w Polsce, Czechosłowacji, na Węgrzech, w NRD i ZSRR.
- Zabawki z gumy są **bardzo nietrwałe**.
- Była to **masowa produkcja** oparta na wykrojach kilku modeli, które zgrzewano w obróbce termicznej. Szwy często rozchodziły się i zabawka lądowała w śmieciach, stąd tak rzadko dziś występują.



Pierwsze pluszowe misie

Powstał w 1903 r.

Zabawki z pluszu niestety z czasem ulegają zmianom.
Poprzez pocieranie osłabia się włos i odpada.

Miś stał się najbliższym przyjacielem dziecka,
ponieważ był mięciutką zabawką – można było
się do niego przytulać i z nim zasypiać, co było
niemożliwe w przypadku zabawek z drewna,
porcelany czy metalu

Wczesny przykład misia pluszowego
niemieckiej marki Steiff, ok. 1910 roku.



DWUDZIESTOLECIE MIĘDZYWOJENNE

W Polsce to czas odbudowy kraju po zniszczeniach I wojny światowej. Koniec wojny – 1918 to również odzyskanie niepodległości po 123 latach.

Okres pełen optymizmu i nadziei na lepszą przyszłość, stał się „złotym wiekiem” polskiego przemysłu zabawkarskiego.

W Polsce zaczęły powstawać liczne fabryki, warsztaty oraz małe manufaktury produkujące zabawki.

Zabawki stały się nie tylko elementem zabawy, ale także **narzędziem edukacji i wychowania dzieci** w nowoczesnym, niepodległym państwie.



Grupa dzieci w strojach ludowych podczas obchodów
Święta Niepodległości, 11 listopada 1938,
Narodowe Archiwum Cyfrowego

POJAWIŁY SIĘ NOWE TYPY ZABAWEK,
KTÓRYCH FORMA ZWIĄZANA BYŁA Z ROZWOJEM
TECHNOLOGII I KOMUNIKACJI.



Wczesny, polski samochód wyścigowy – zabawka.
Dwudziestolecie międzywojenne.

Samochód wykonany z blachy tłoczonej
i litografowanej. Wyróżnia się futurystyczną,
sportową formą.

DWUDZIESTOLECIE MIĘDZYWOJENNE



W tym okresie występowały także zabawki rękodzielnicze, często **związane z polskimi tradycjami narodowymi i regionalnymi**.

Produkcja zabawek stała się jednym z **SYMBOLI NARODOWEGO RUCHU**, który dążył do podkreślenia **POLSKIEJ TOŻSAMOŚCI**, zarówno w sztuce, jak i w codziennym życiu.

Wielu producentów inspirowało się **folklorem**, tworząc zabawki oparte **na motywach ludowych**, takich jak drewniane lalki czy zwierzątka.

WARSZTATY KRAKOWSKIE 1913-1926

W 1913 r. powstały w Krakowie “**warsztaty krakowskie**”. Była to odpowiedź polskich artystów na angielski ruch Arts & Crafts, który **przeciwstawiał się masowej produkcji** skupiającej się na ilości, a nie na jakości”.

Jego celem było przywrócenie:

- **wartości rzemiosła**
- indywidualnej pracy artystycznej
- dbałości o estetykę
- jakość przedmiotów codziennego użytku, w tym zabawek.

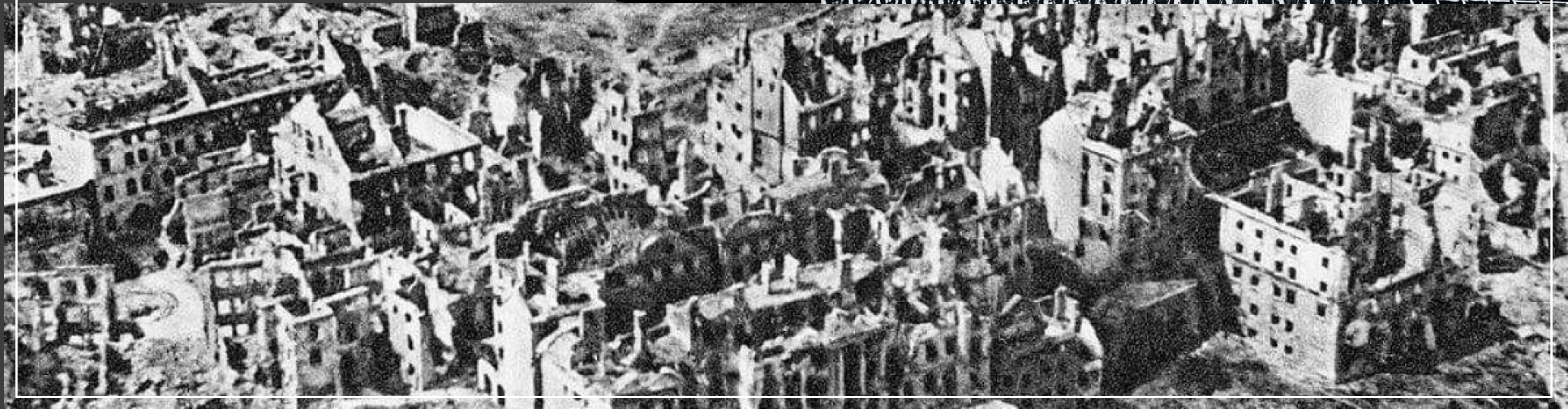
proj. Zofia Stryjeńska



II WOJNA ŚWIATOWA

W czasie drugiej wojny światowej większość fabryk została przejęta na potrzeby produkcji broni i wyposażenia wojennego dla walczącej armii – przemysł ciężki

Spowodowało to zniszczenie i likwidację większości fabryk zabawek w Polsce.



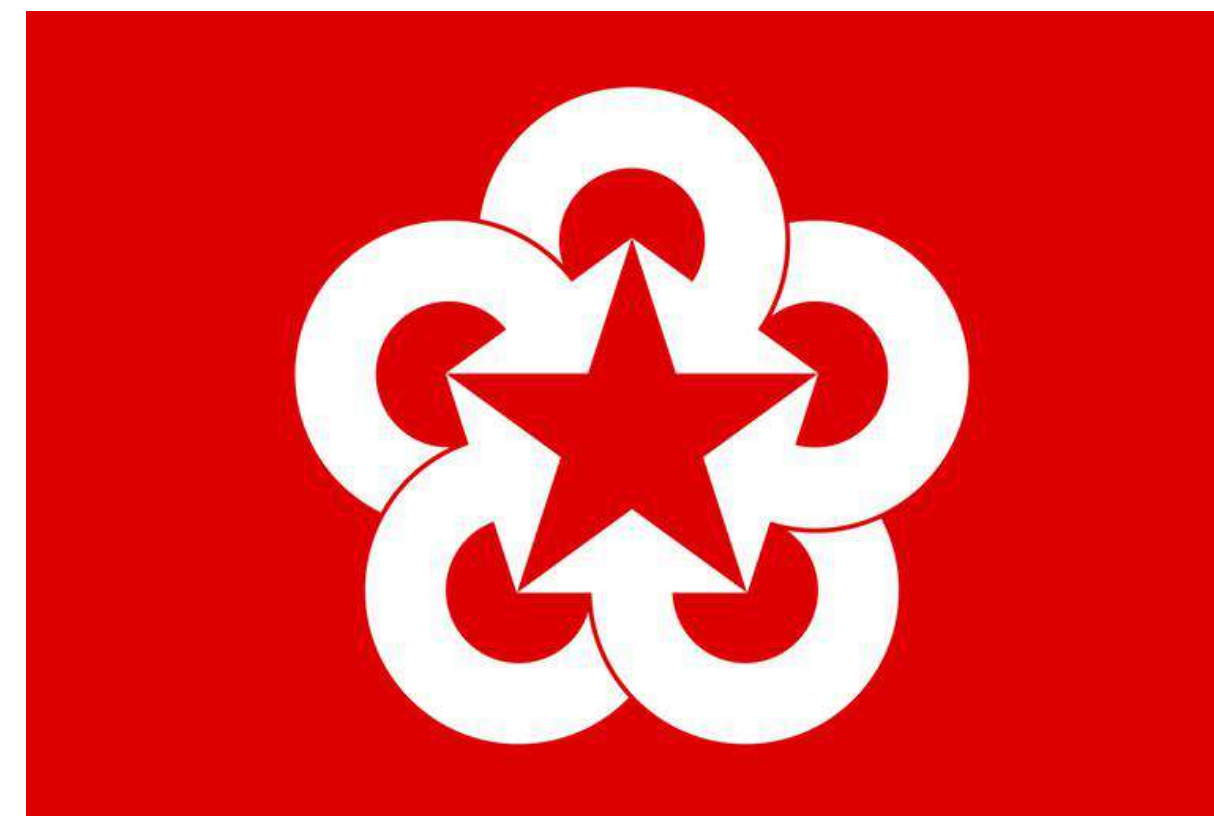
UPAŃSTWOWIENIE PRZEMYSŁU

W okresie PRL-u przemysł zabawkowy został upaństwowiony, a wytwarzanie zabawek stało się częścią **PLANOWANEJ GOSPODARKI**.

Centralne planowanie i biurokracja **hamowały** innowacyjność.

Prywatne inicjatywy rozwijały się wolniej i były **ograniczane przez system**, co sprawiało, że przemysł zabawkowy **nie mógł się rozwijać** w sposób efektywny i twórczy.

PO II WŚ ZABAWKI BYŁY DEFICYTOWYM TOWAREM, A ICH PRODUKCJA NIE NADAŻAŁA ZA ROSNĄCYM POPYTEM.



RWPG - Rada Wzajemnej Pomocy Gospodarczej - organizacja powołana w Moskwie w 1949 w celu koordynowania współpracy gospodarczej bloku państw podporządkowanych ZSRR.

Produkcja i dystrybucja

Odbывwała się przez państwowe spółdzielnie takie jak **CEPELIA**, które narzucały estetykę.



Dystrybucja odbywała się także za pośrednictwem **KIOSKÓW RUCHU**, gdzie wśród gazet i wody kolońskiej można było kupić drobne zabawki tzw. **KIOSKOWCE**





DYCHOTOMIA POKOLENIA

ZABAWKI NARZĘDZIEM PROPAGANDY

W Bloku Wschodnim, do którego należała Polska, nie było rynku kapitalistycznego ani masowej kultury.

Na zachodzie i w Stanach Zjednoczonych te obszary rozwijały się bardzo dynamicznie, co znacząco wpływało na sposób produkcji dóbr, w tym zabawek.

Produkcja w Polsce odbywała się w fabrykach, które były **kontrolowane przez państwo**. Zabawki produkowane były w dużych ilościach, głównie z drewna, plastiku i gumy.

Pierwsza lalka Barbie, New York, 1959



Zabawki PRL w Polsce:

- proste, tanie
- mniej kolorowe
- zgodne z ideologią państwową – miały na celu edukację i rozwój dzieci w duchu komunistycznym
- Promowały wartości społeczne, które były zgodne z obowiązującą komunistyczną ideologią
- Przedstawały tematy związane z pracą, kolektywizmem i wiernością ideom państwowym

KREATYWNOŚĆ w RPL

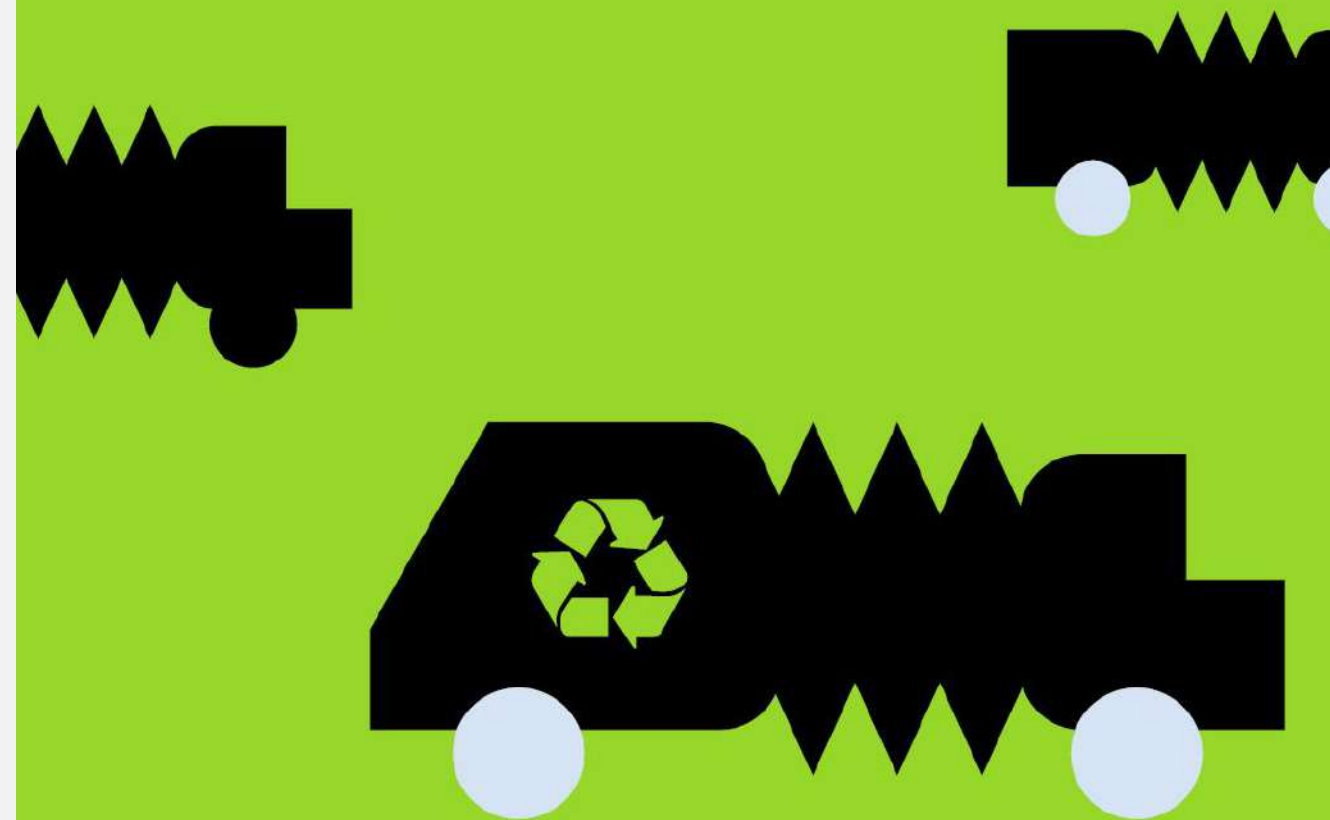
Skromna pozycja ekonomiczna Polaków w PRL-u sprawiała że dla większości społeczeństwa zabawki były **mało dostępne**. Po prostu nie było na nie pieniędzy.

W związku z tym, w wielu domach tworzone **zabawki własnoręcznie**, wykorzystując to, co było akurat pod ręką.

W tamtych czasach nic nie było wyrzucane. Uszkodzone przedmioty były **naprawiane**, a jeśli naprawa okazywała się niemożliwa, rozbite fragmenty wykorzystywano w twórczy sposób, by stworzyć zupełnie nowe przedmioty.



Zabawki z recyklingu



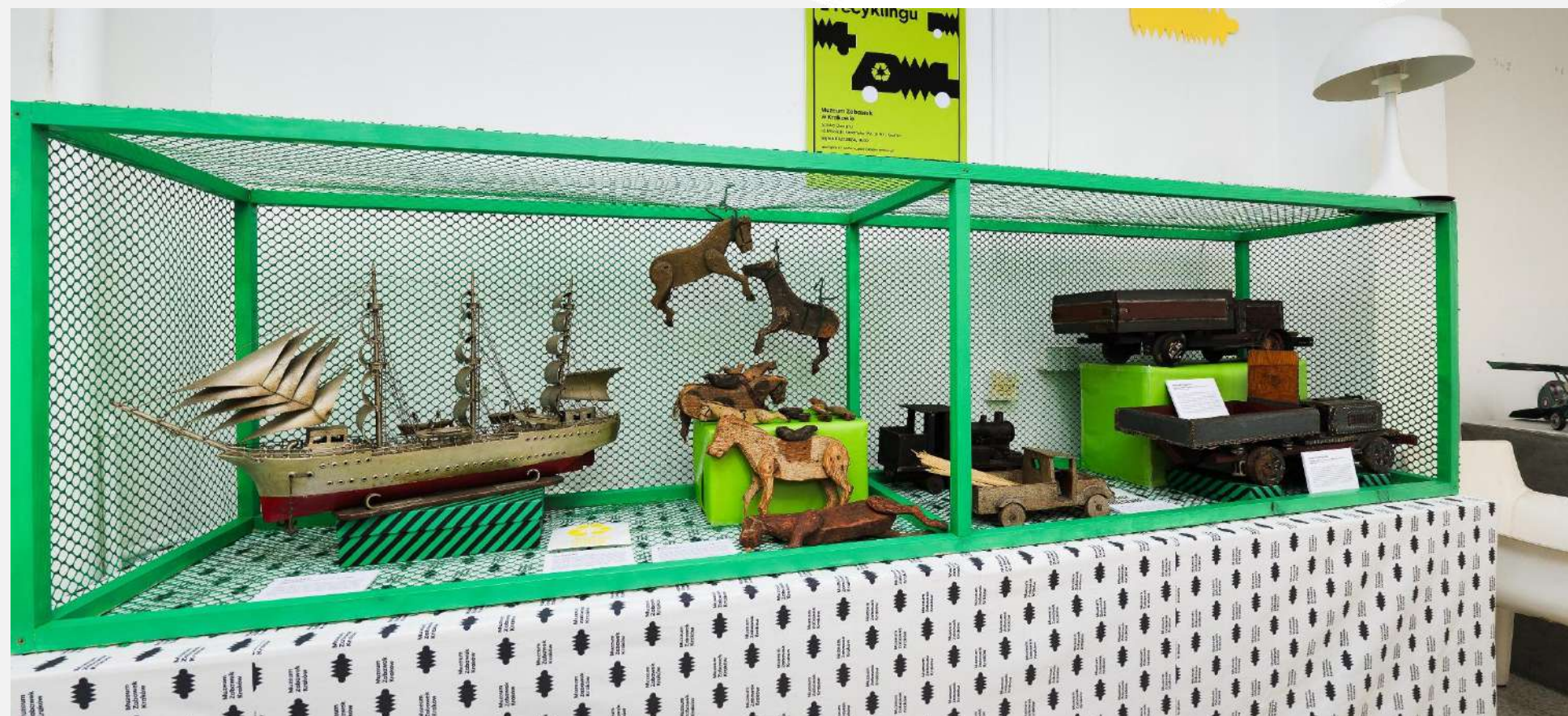
**Muzeum Zabawek
w Krakowie**

Apteka Designu
ul. Mikołaja Kopernika 19A, 31-531 Kraków
piątek 08.11.2024, 18.00

www.muzeumzabawekrakow.pl



**Muzeum
Zabawek
Kraków**





„zużyte klapki zamieniamy w dzieła sztuki i produkty funkcjonalne, które w efekcie zwiększają świadomość wizualną problemu zanieczyszczenia”

Cel:

- recykling miliona kłapek rocznie
- recykling ponad tony styropianu miesięcznie
- ratowanie 500 drzew rocznie poprzez używanie kłapek zamiast drewna

10-15 % zysków przeznaczonych jest na sprząatanie plaż, programy zawodowe i edukacyjne oraz działania na rzecz ochrony środowiska

W 2021 r. społeczność zebrała ponad milion funtów śmieci oceanicznych



L. 90. XX w. – Era plastiku

Od wymarzonej zabawki do FAST TOYS

Po upadku komunizmu w 1989 r. i otwarciu gospodarki na zagraniczny rynek, do Polski zaczęły masowo napływać **tanie, słabe jakościowo plastikowe zabawki**, głównie z Chin

Zabawki te przyciągały uwagę swoimi **jaskrawymi kolorami, migającymi światełkami i dźwiękami**, które działały na wyobraźnię ludzi wychowanych w czasach niedostatku.

Często były kupowane **pod wpływem impulsu**, i szybko się psuły. Z powodu niskiej ceny, **naprawa takich zabawek nie była opłacalna**, a w wielu przypadkach była **niemożliwa**, ponieważ części były „niewymienne” lub trudno dostępne.



FAST TOYS - zabawki są projektowane z myślą o **krótkotrwałym zainteresowaniu i „szybką”, jednorazową zabawą**.

OD ZABAWKI MARZEŃ DO FAST TOYS

W przeszłości zabawki były traktowane jako **wyjątkowe przedmioty**.

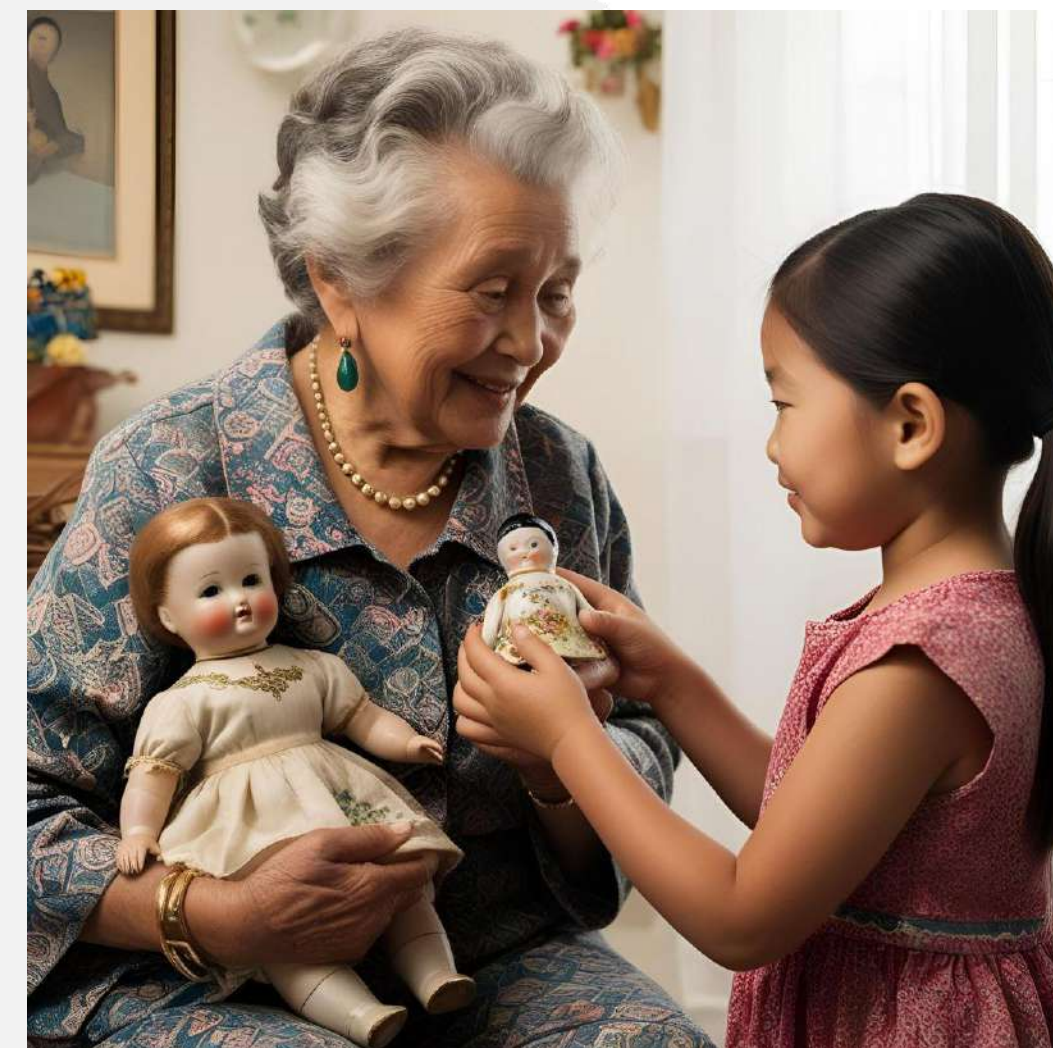
Starannie przechowywane i przekazywane z pokolenia na pokolenie traktowano jako rodzinne pamiątki.

Dzieci szanowały je, ponieważ były trudno dostępne, kosztowne i trwałe.

Zabawki były **naprawiane, odświeżane, a ich elementy wymieniane**, co znacznie zwiększało ich żywotność.

Wraz z masową produkcją zabawki stały się **tańsze, łatwo dostępne i jednorazowe**, co zmieniło podejście do ich traktowania.

Dzieci zaczęły traktować je **bez większego szacunku**, jako przedmioty „**jednokrotnego**” użytku.



KLINIKA ZABAWEK

Od wymarzonej zabawki do FAST TOYS





JAK PRZEMYSŁ I KONSUMPCJA ZABAWEK WPŁYWA NA POZIOM EMISJI CO₂?

Od wymarzonej zabawki do FAST TOYS

PRODUKCJA ZABAWEK

- Surowce: Większość współczesnych zabawek jest wykonana z plastiku, który pochodzi z ropy naftowej. Proces wydobywania ropy, jej rafinacja oraz produkcja plastiku wiążą się z emisją gazów cieplarnianych, w tym CO₂.
- Procesy produkcyjne: Produkcja zabawek wiąże się ze zużyciem energii, głównie z paliw kopalnych, co również przyczynia się do emisji CO₂. Fabryki produkujące zabawki emitują dwutlenek węgla w wyniku spalania paliw do napędzania maszyn.

TRANSPORT

- Zabawki masowo produkowane są transportowane na duże odległości – z krajów Azji do Europy czy Ameryki.
- Transport statkami, samolotami czy ciężarówkami wiąże się z dużymi emisjami CO₂.
- Wysoki ślad węglowy wynika z wykorzystania paliw kopalnych do napędu środków transportu.

JAK PRZEMYSŁ I KONSUMPCJA ZABAWEK WPŁYWA NA POZIOM EMISJI CO₂?

Od wymarzonej zabawki do FAST TOYS

KONSUMPCJA I KRÓTKOTRWAŁOŚĆ ZABAWEK

- Kultura konsumpcyjna: Współczesna produkcja zabawek jest nakierowana na masową konsumpcję - dzieci otrzymują nowe zabawki, a stare są wyrzucane. Produkty jednorazowego użytku prowadzą do **wzrostu odpadów**, które trafiają na wysypiska, **gdzie uwalniają metan** – kolejny gaz cieplarniany.
- Skrócony cykl życia: Zabawki, które szybko się psują zwiększają popyt na produkcję, co z kolei przyczynia się do wyższej emisji CO₂.

ODPADY I RECYKLING

- Trudności z recyklingiem: Plastikowe zabawki często zawierają **różne materiały**, które utrudniają ich recykling. Dodatkowo, zabawki te mogą być pokryte farbami i substancjami chemicznymi, które utrudniają ich dalszą obróbkę.

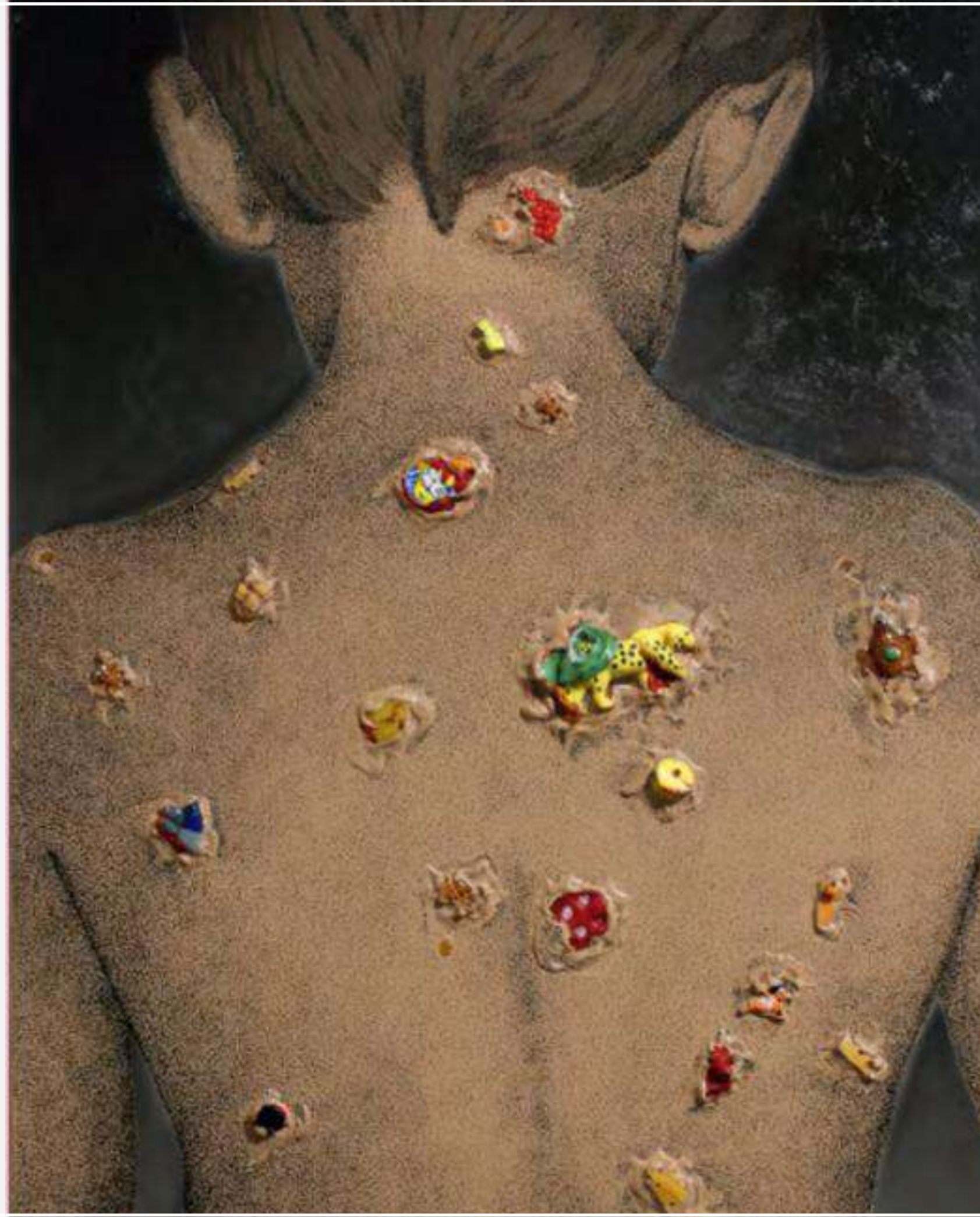
KLINIKA ZABAWEK I SZTUKA WSPÓŁCZESNA

Problem nadprodukcji zabawek
i „niepohamowanej żądz
konsumowania”



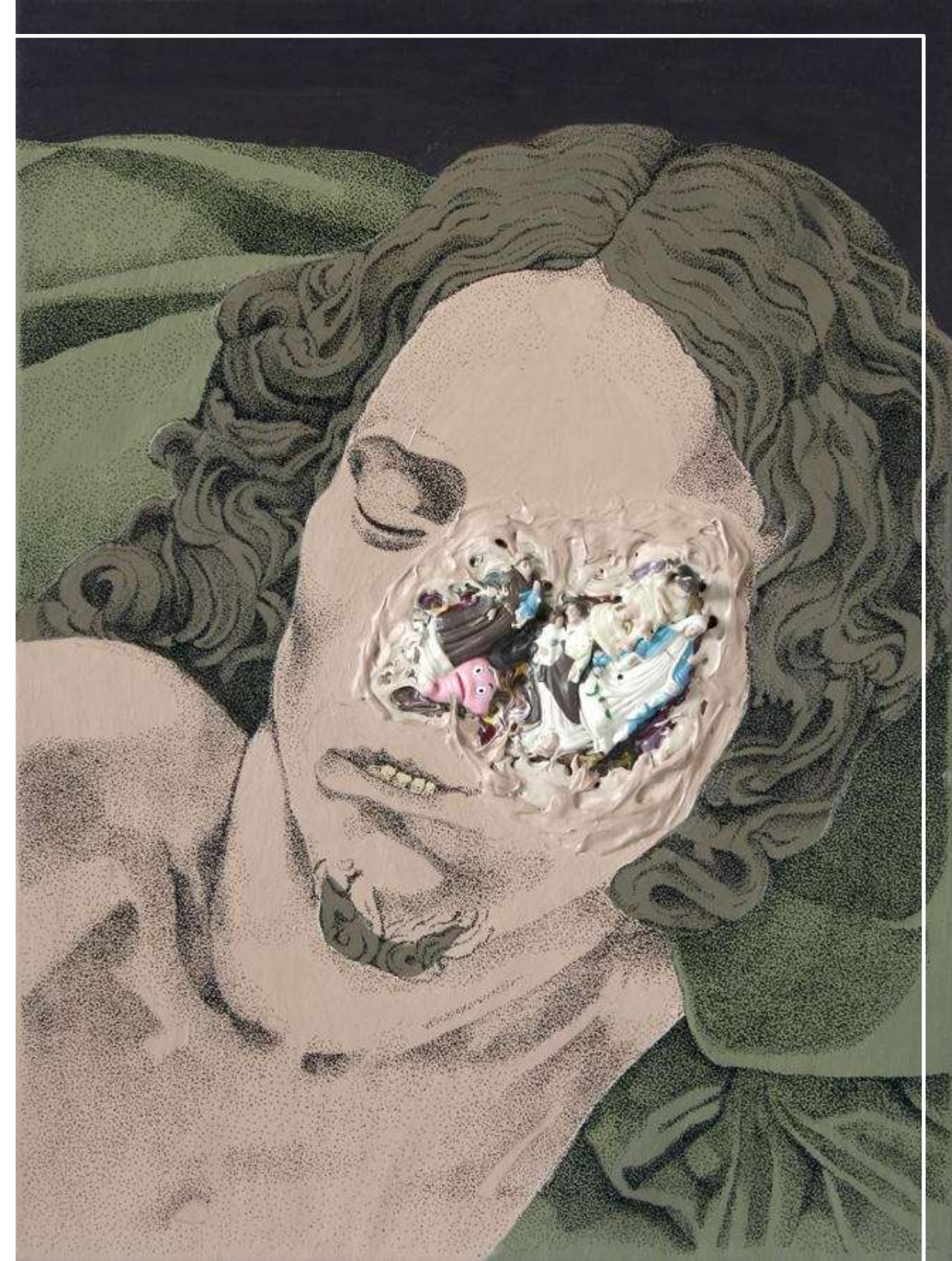
Marta Antoniak,
Rash
technika własna na płótnie
50x40 cm, 2021,
fot. M. Antoniak

Marta Antoniak.
Czaszka/Plastikowe gardło
Plastik, akryl,
15x20x13 cm, 2013,
fot. Magazyn SZUM





Marta Antoniak,
Kinder Surprise /
Plastikowe gardło,
 akryl, plastik, cienkopis
 na płótnie
 60×50 cm, 2014
 For. Magazyn SZUM



Marta Antoniak,
Plastikowe gardło,
 akryl, cienkopis, plastik na płótnie
 50×40 cm, 2013
 For. Magazyn SZUM

WSPÓŁCZESNOŚĆ – ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ

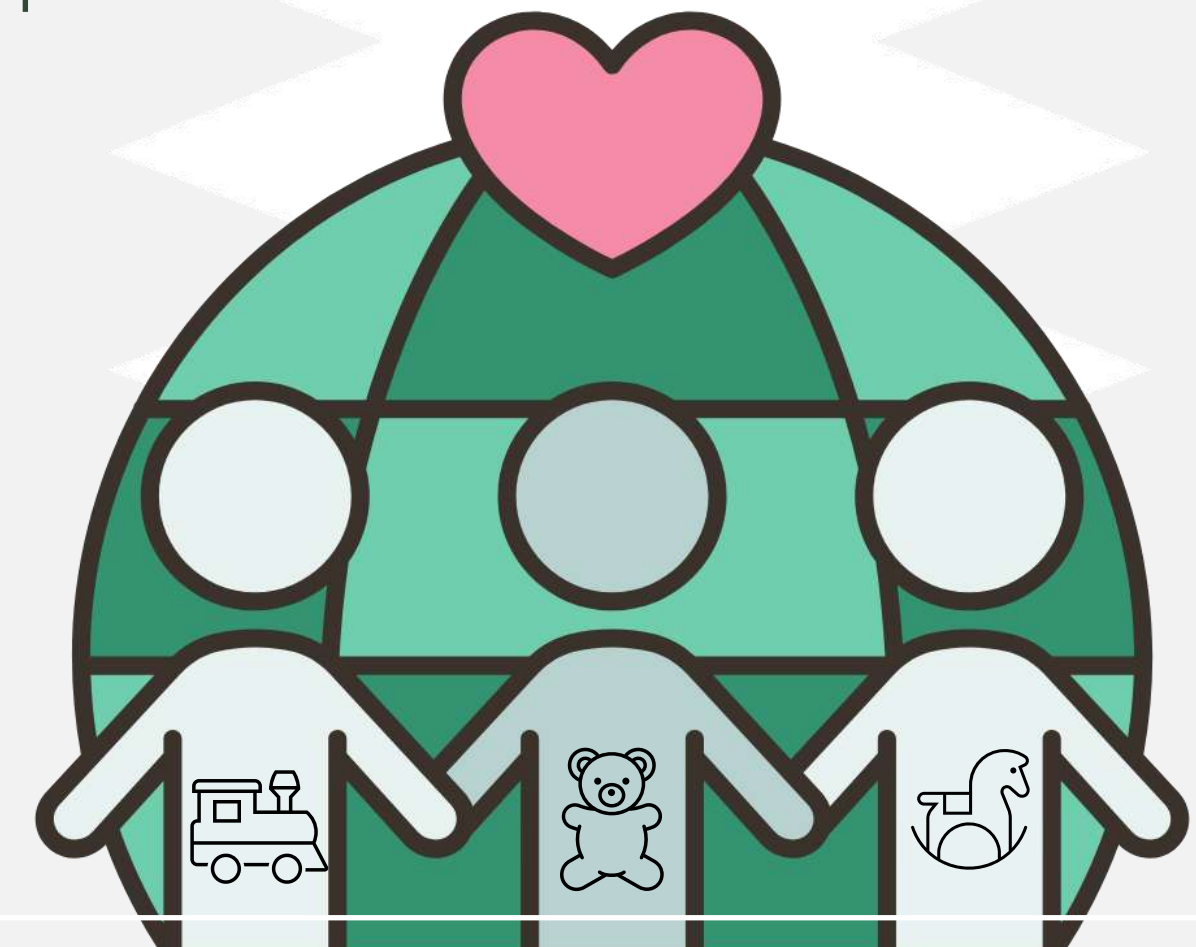
W ostatnich dziesięcioleciach coraz większą uwagę przykładą się do **ekologicznych materiałów** w produkcji zabawek.

Współczesne zabawki wykonywane są z drewna pochodzącego z **certyfikowanych lasów**, z **recyklingowanych materiałów**, a także z **bioplastiku**, który jest bardziej przyjazny dla środowiska niż tradycyjny plastik.

Zrównoważony rozwój polega również na produkcji **wysokiej jakości zabawek**, a nie zabawek jednorazowych produkowanych w hurtowych ilościach. To **powrót do tradycyjnych technik produkcji**.

Zabawki tekstylne produkowane są z **naturalnych materiałów** tj. **bawełna organiczna**.

Producenci ograniczają **opakowania** i **wykorzystywanie farb na bazie wody**, co zmniejsza toksyczność zabawkowych produktów.



Obecnie na szczęście zaczynamy dostrzegać znaczenie ekologii, co prowadzi do zmiany w podejściu do produkcji zabawek i promowania bardziej zrównoważonych materiałów. To krok ku przyszłości, w której zabawki mogą być zarówno edukacyjne i kreatywne, jak i przyjazne dla środowiska.



LEGO

NAJPOPULARNIEJSZE ZABAWKI W POLSCE (2024):

1.

Lego Icons Orchidea 608 el. (Lego)

2.

Lego Icons Bukiet z polnych kwiatów
939 el. (Lego)

3.

Lego Technic Ford Mustang Shelby
GT500 544 el. (Lego)

4.

Spin Master Gabby's Purrfect Dollhouse (Spin Master)

5.

Lego Koci Domek Gabi 498 el. (Lego)

6.

Lego Technic Bolid Bugatti 905 el. (Lego)

7.

Wsiąść do pociągu. Europa (Rebel)

8.

Lego Technic Lamborghini Huracan Tecnica 806 el.
(Lego)

9.

Lego Duplo Pociąg parowy 59 el. (Lego)

10.

Lego Icons Drzewo bonsai 878 el. (Lego)

Źródło: Dane firmy badawczej RMD Research za: rynekzabawek.pl



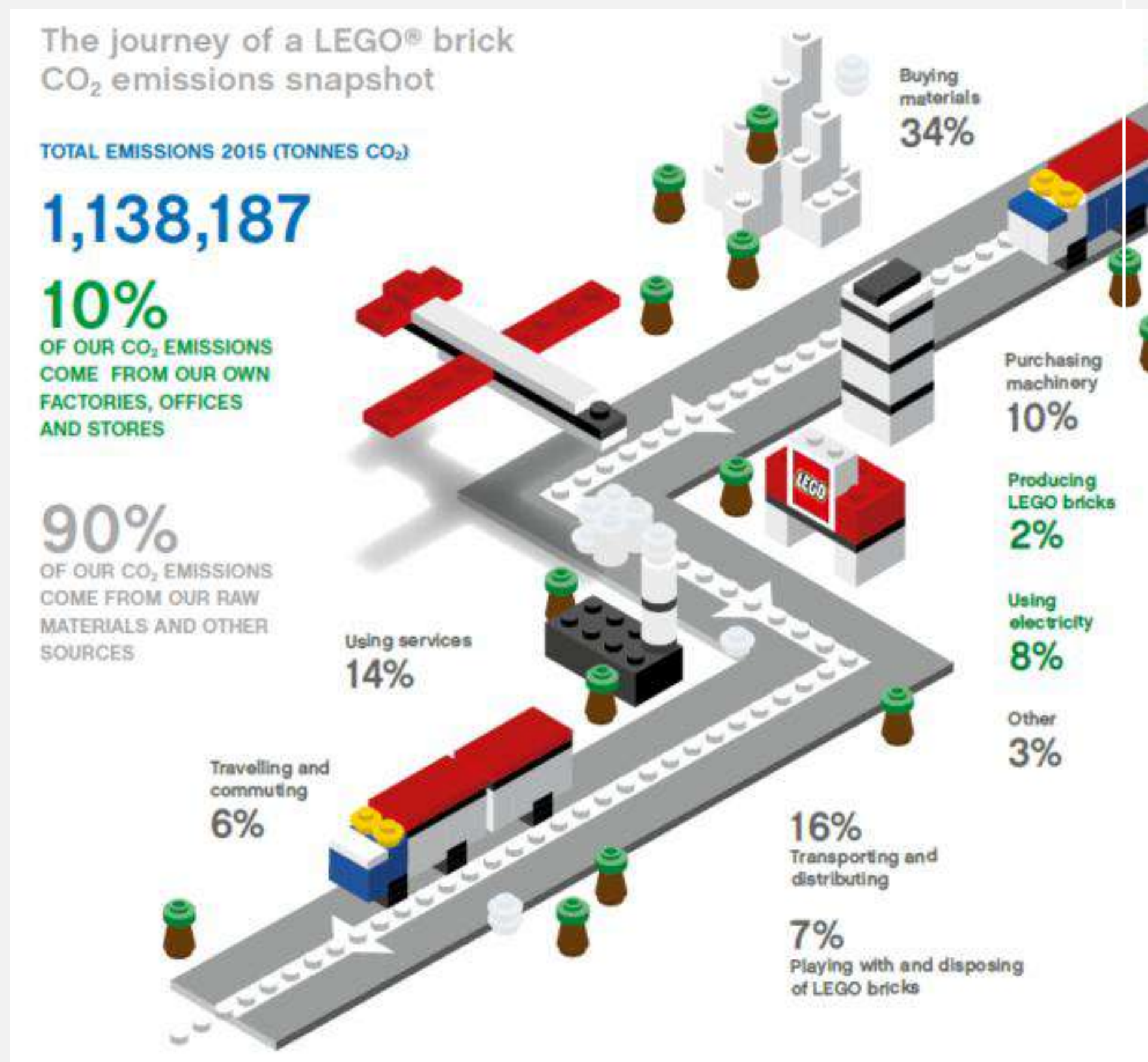
LEGO

podejmuje istotne kroki w kierunku zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska.

Od 2017 roku fabryki grupy Lego są w 100 % zasilane energią ze źródeł odnawialnych, głównie z farmy wiatrowej na morzu.

Firma ogłosiła, że do 2030 roku jej produkty będą w 100% wykonane z materiałów biodegradowalnych lub pochodzących z recyklingu.

LEGO podejmuje szereg działań zmniejszających ilość plastiku w swoich produktach, a także ograniczających emisję CO₂ związanych z produkcją.



emisje CO₂ producenta klocków LEGO / Źródło: LEGO Group

Czym zastąpić plastik?

w 2015 roku LEGO stworzyło dział SCM (ang. Sustainable Materials Centre), który ma zająć się opracowaniem ekologicznych **alternatyw dla plastiku**.

Obecnie klocki lego większości produkowane są z **ABSu**. Wszystkie substancje potrzebne do jego produkcji są pochodnymi ropy naftowej, a więc substancji, której zasoby się kończą, a na dodatek trzeba ją zastąpić innymi, bardziej ekologicznymi źródłami energii

W procesie produkcji nowych klocków, **100% odpadów z ABSu poddawanych jest recyklingowi**

EKSPERYMENTY



PLASTIK wytworzony z... PSZENICY

Źródło" LEGO Group

Eksperymentowano także z innymi zrównoważonymi surowcami pozyskanymi z cukru i kukurydzy. Niestety, wygląd końcowy jak i owa clutch power nie spełniały wysokich standardów LEGO.

Edukacja przez zabawę

PLANTS FROM PLANST

W ramach akcji na rynek trafiły klocki wyglądające jak drzewa, krzewy, czy inne rośliny, które były **wykonane z trzciny cukrowej**.

Plastik z trzciny jest znacznie **bardziej ekologiczny** niż zwykły plastik, jednak nie jest w pełni ekologiczny - **nie jest biodegradowalny**.

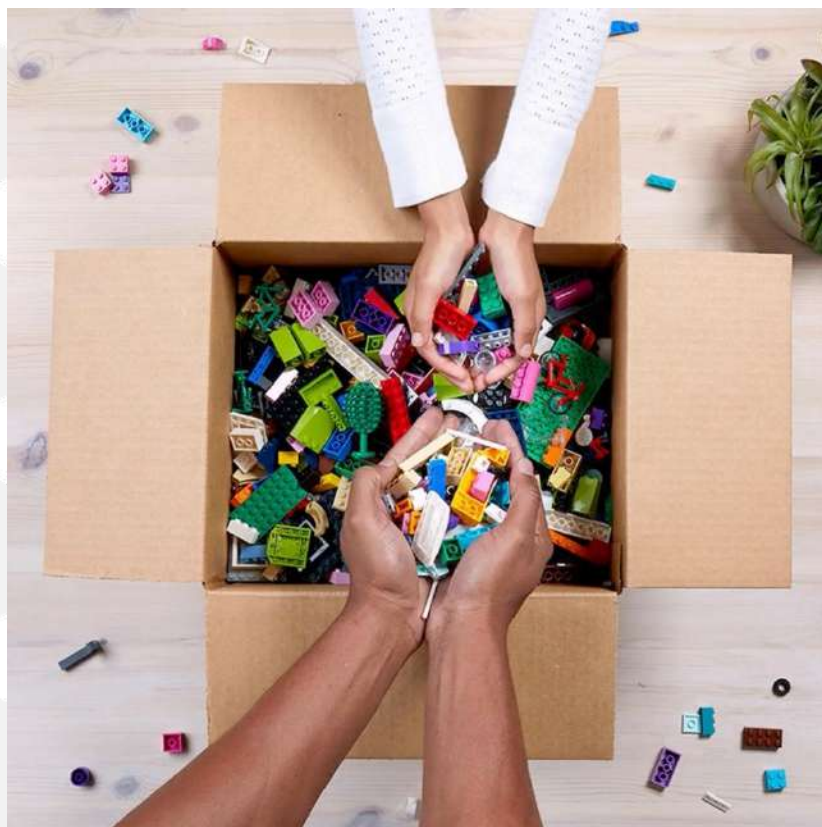


Edukacja i pomaganie

REPLAY

Od kilku lat LEGO prowadzi akcję, która polega na wymianie i oddawaniu nieużywanych klocków potrzebującym dzieciom.

Akcja ma ograniczyć ilość klocków trafiających do śmieci.



How does it work?



Pack it



Print it

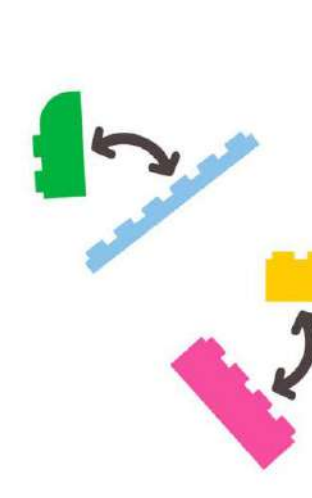


Ship it



PICK:

Select any LEGO bricks or elements you'd like to donate. No need for full sets—every piece can spark creativity!



UNCCLICK:

Break down any previous builds to make them easier to pack.



SORT:

Remove anything not on our accepted list. Packaging and instructions can be recycled.

Replay's impact so far:



161.989

**Boxes of LEGO bricks donated to
the Replay program**



580.924

**kgs of LEGO bricks donated to
the Replay program**



485.418

**Children playing with LEGO
Replay donated bricks**

Ready to donate? >



Nie tylko klocki...

EKOLOGICZNE OPAKOWANIA

Firma dąży do wyeliminowania plastikowych folii i opakowań z tworzyw sztucznych, zastępując je materiałami pochodzenia roślinnego lub papierem z recyklingu.

INWESTYCJE W ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ:

Lego stale inwestuje w badania nad bardziej ekologicznymi materiałami. Na ekologiczne projekty przeznaczyła już ok. 400 mln dolarów (dane z 2021).



Co my możemy zrobić?

JAK OGRANICZYĆ EMISJE CO₂?

- świadomie kupować – mniej, ale lepszej jakości
- przekazywać dalej
- kupować z rynku wtórnego
- naprawiać, nie wyrzucać
- tworzyć zabawki z niepotrzebnych/zepsutych fragmentów czy przedmiotów
- zwracać uwagę na kraj produkcji
- Pogłębiać swoją wiedzę aby kupować od producentów, którzy dbają o zrównoważony rozwój



Muzeum
Zabawek
Kraków

Prawo do naprawy

KAŻDEGO ROKU W UE POWSTAJE 35 MILIONÓW TON ODPADÓW Z PRODUKTÓW NADAJĄCYCH SIĘ DO NAPRAWY.

W kwietniu 2024 roku **Parlament Europejski** przyjął dyrektywę o prawie konsumentów do naprawy,

Cel: **ograniczanie ilości powstających odpadów** oraz korzystanie z produktów w sposób **bardziej zrównoważony i zasobooszczędny**.

- Obowiązek naprawy po okresie gwarancji (za rozsądną cenę)
- dostęp do części zamiennych, narzędzi oraz informacji o naprawie
- zachęty do wyboru naprawy - bony na naprawę i fundusze naprawcze.
- Platformy internetowe pomagające konsumentom znaleźć usługi naprawy oraz sklepy sprzedające towary odnowione





Muzeum Zabawek Kraków

Muzeum Zabawek kształtuje **odpowiedzialną i świadomą postawę konsumencką**, promując wartość trwałych i ponadczasowych przedmiotów.

Dzięki ekspozycjom, które ukazują historię zabawek, ich ewolucję i znaczenie kulturowe, muzeum zachęca do **refleksji nad dzisiejszym podejściem do konsumpcji** oraz problemem nadprodukcji.

Działania edukacyjne i wystawy przypominają, jak ważne jest **dbanie o przedmioty, ich wielokrotne wykorzystywanie** oraz **szacunek dla jakości i tradycji**, co wpływa na **odpowiedzialne podejście do zakupów i użytkowania**.